

Οι άθλοι του Ηρακλή: Μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα με την αξιοποίηση παλιών σχολικών βιβλίων

Ευαγγελία Κανταρτζή

Διευθύντρια Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης
info@ekedisy.gr

➤ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πώς τα παιδιά θα ανακαλύψουν και θα αγαπήσουν τη μυθολογία; Με τον σκοπό αυτό, σχεδιάστηκε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα από την ομάδα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης για παιδιά νηπιαγωγείου και πρώτων τάξεων δημοτικού σχολείου. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αξιοποιεί και αναδεικνύει υλικό που έχει στα αρχεία του το Μουσείο όπως παλιά σχολικά βιβλία μυθολογίας, παιδικά λογοτεχνικά βιβλία και παλιό εποπτικό υλικό. Το πρόγραμμα βασίζεται στις σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις αξιοποιώντας την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, τη διερευνητική-ανακαλυπτική και την παιχνιδώδη μάθηση.

➤ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης διαθέτει στις κατοχές του ένα πλούσιο αρχείο με σχολικά βιβλία, βιβλία παιδικής λογοτεχνίας και σημαντικό εποπτικό υλικό το οποίο χρησιμοποιήθηκε στα σχολεία των προηγούμενων δεκαετιών. Κατέχει μια συλλογή 20.000 περίπου αρχείων που αποτελούν ψηφίδες της ιστορίας της εκπαίδευσης και του υλικού και άυλου πολιτισμού μας και της εκπαιδευτικής μας ιστορίας: σχολικά βιβλία από την Ελλάδα και το εξωτερικό, παιδικά βιβλία, τετράδια, σχολικές ενδυμασίες, τσάντες, θρανία, λευκώματα, χειροτεχνίες, αρχεία, προφορικές μαρτυρίες.

Ανάμεσα σε αυτά ιδιαίτερη θέση κατέχουν τα παλιά σχολικά βιβλία μυθολογίας της Γ' τάξης. Με βάση αυτά καθώς και το εποπτικό υλικό που διαθέτει για τη μυθολογία το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου σχεδίασε και υλοποιεί πρόγραμμα με τίτλο «Οι Άθλοι του Ηρακλή». Με τον τρόπο αυτό αξιοποιεί το υλικό αυτό, δίνοντάς του ζωή μέσα από ένα μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε μαθητές νηπιαγωγείου και πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου.

➤ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα των μουσείων αποτελούν μια άλλη πρόταση προσέγγισης των εκθεμάτων σε σχέση με την παραδοσιακή ξενάγηση. Αποτελούν μια οργανωμένη δράση που υλοποιείται κυρίως σε μουσεία ή χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς και απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες.

Σύμφωνα με τη Νικονάνου (2015) ο όρος εκπαιδευτικά προγράμματα χρησιμοποιείται για να περιγράψει οργανωμένες εκπαιδευτικές διαδικασίες που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες κοινού, ως επί το πλείστον σχολικές ομάδες, κατά τη διάρκεια των οποίων πραγματοποιείται επεξεργασία επιλεγμένων μουσειακών αντικειμένων και εκθεσιακών θεματικών με συγκεκριμένες μεθόδους και μορφές εργασίας και επικοινωνίας.

Πράγματι τα τελευταία χρόνια όλα σχεδόν τα μουσεία διεθνώς αλλά και στην Ελλάδα αναπτύσσουν εκπαιδευτικά προγράμματα για διαφορετικές ομάδες. Ενδεικτικό είναι ότι πολλά μουσεία στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς διαθέτουν ειδικό Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων που έχει ως αρμοδιότητα τη σχεδίαση, προώθηση, προβολή, υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Κυριαρχούν βέβαια τα εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε σχολικές ομάδες και είναι ο πλέον συνηθισμένος τρόπος επικοινωνίας και συνεργασίας ανάμεσα στα μουσεία και τα σχολεία (Νικονάνου, 2015).

Σχετικές έρευνες επιβεβαιώνουν τα οφέλη σε ποικίλους τομείς που αποκομίζουν οι μαθητές που παρακολουθούν οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα. Για παράδειγμα η έρευνα του Stronck, (1983) με μαθητές δημοτικού έδειξε ότι οι μαθητές είχαν περισσότερα γνωστικά και μαθησιακά οφέλη όταν συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Επιπλέον η συμμετοχή σε μουσεία επηρεάζει τις θετικές στάσεις των μαθητών για τις επισκέψεις στα μουσεία και δημιουργεί περαιτέρω κίνητρα για μάθηση (Orion & Hofstein, 1991).

Σύμφωνα με τον Bitgood (1993) έρευνες έχουν δείξει ότι οι εκπαιδευτικές επισκέψεις είναι πιο αποτελεσματικές όταν βασίζονται στην ενεργό συμμετοχή και όχι τόσο στην απλή παράθεση πληροφοριών. Η αλληλεπίδραση με τα εκθέματα οδηγεί σε αποτελεσματική μάθηση, προσφέρει περιέργεια και ικανοποίηση. Προτείνει, μάλιστα, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο μουσείο να συνδέονται με αυτές του σχολείου. Αξιολογώντας την προηγούμενη γνώση των παιδιών και τη γνώση που ακολουθεί την επίσκεψη στο μουσείο οι σχετικές δραστηριότητες στην τάξη εμφανίζονται να είναι το κλειδί και ο παράγοντας που μεγιστοποιεί τη μάθηση (Bitgood, 1993).

Οι Falk & Dierking (2000), σε έρευνά τους για τις αναμνήσεις της μουσειακής εμπειρίας ανέφεραν ότι οι εκπαιδευτικές επισκέψεις αποτελούν μια εξέχουσα εμπειρία στη ζωή των παιδιών του δημοτικού σχολείου. Σημείωσαν ότι τα υποκείμενα που έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις ανακαλούσαν με ευκολία εκπαιδευτικές επισκέψεις και αυτές οι αναμνήσεις παρέμειναν σταθερές. Σύμφωνα με τους ερευνητές τα παιδιά ανέπτυξαν όχι μόνο γνώσεις αλλά και κοινωνικές δεξιότητες στα μουσεία. Το αποτέλεσμα επηρεαζόταν από τη χρονική διάρκεια της επίσκεψης στο μουσείο, τον τρόπο της παρουσίασης, το φυσικό και κοινωνικό πλαίσιο και τις προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις των ατόμων (Falk & Dierking, 2000).

Στον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν στη μάθηση μέσα στο μουσείο συμφωνούν και άλλες έρευνες (Falk & Dierking, 1992; Xanthoudaki, 1997). Σύμφωνα με αυτές οι γνώσεις που αποκτήθηκαν μέσα από την επαφή και την αλληλεπίδραση με τα «πραγματικά αντικείμενα» των μουσείων απορροφώνται ευκολότερα από τα παιδιά τα οποία δείχνουν και θετικές στάσεις ενώ διατηρούνται στη μνήμη περισσότερο (Xanthoudaki, 2003). Η έρευνα των Miglietta et al. (2008) αναφέρει ότι οι μαθητές διατήρησαν πληροφορίες που είχαν μάθει έως και τρεις μήνες μετά από μια επίσκεψη στο μουσείο.

Τα αποτελέσματα των ερευνών είναι ενδεικτικά για τα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να προσφέρει η μουσειακή εκπαίδευση. Μάλιστα τα θετικά αποτελέσματα δεν αναφέρονται μόνο για τους μαθητές αλλά και για τους εκπαιδευτικούς (Ξανθουδάκη, 1998). Αυτό κάνει ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη της συνεργασίας ανάμεσα στο σχολείο και στο μουσείο τα οποία θα πρέπει να έχουν σχέσεις συμπληρωματικές και όχι ανταγωνιστικές.

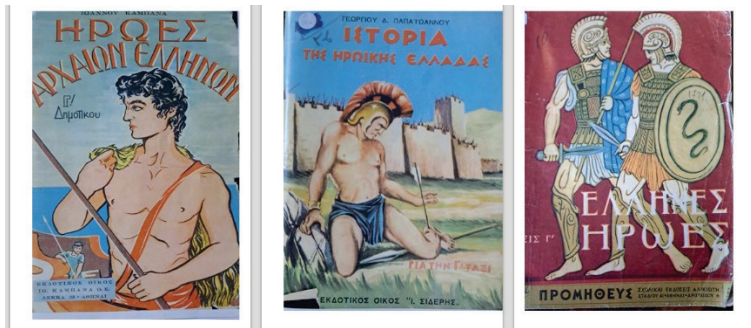
Σύμφωνα και με την Hooper-Greenhill (1994) τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα μουσεία δεν έχουν στόχο το τελικό αποτέλεσμα. Αντίθετα, δίνουν έμφαση στη διαδικασία, δηλαδή σε δεξιότητες, δραστηριότητες, εμπειρία και δημιουργικές δυνατότητες που οδηγούν στο αποτέλεσμα. Μία από τις πιο σημαντικές πτυχές των επισκέψεων σε μουσεία είναι ότι οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν ενεργά με απτά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη βοήθεια εναλλακτικών μεθόδων μάθησης.

Για ορισμένα παιδιά, η επίσκεψη στο μουσείο μέσω οργανωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος καλλιεργεί δεξιότητες και ικανότητες, που δύσκολα μπορούν να καλλιεργηθούν στην σχολική τάξη, όπου η εκπαίδευση ακολουθεί πιο τυπικές μορφές σε σύγκριση με το περιβάλλον του μουσείου. Είναι ενθαρρυντικό για όλα τα παιδιά να επισκεφθούν ένα νέο περιβάλλον, να γνωρίσουν νέους ανθρώπους, να δοκιμάσουν νέες μεθόδους και να συναντήσουν «πραγματικά αντικείμενα» (Hooper-Greenhill, 1994).

➤ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα που σχεδιάστηκε απευθύνεται σε μαθητές/τριες Νηπιαγωγείου και Δημοτικού (με προσαρμογές εμβάθυνσης και επέκτασης). Το πρόγραμμα έχει διάρκεια μιας ώρας στο μουσείο.

Με το κλείσιμο τους προγράμματος από το σχολείο αποστέλλεται σχετικός φάκελος με υλικό για δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν πριν την επίσκεψη και με ιδέες και υλικό για προεκτάσεις ώστε να υλοποιηθεί και σχετικό project από τον/την εκπαιδευτικό, εάν το επιθυμεί.

Εικόνα 1. Βιβλία μυθολογίας από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

Το πρόγραμμα «Οι άθλοι του Ηρακλή» συνάδει με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών Ελληνική Μυθολογία, Ήρωες στην αρχαία Ελλάδα, Ο Ηρακλής (2023: 13865). Ανάμεσα στους γενικούς στόχους που θέτει για το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας είναι: «1. Να αξιοποιούν οπτικοακουστικό υλικό, λογοτεχνικά κείμενα και έργα τέχνης της κάθε ιστορικής περιόδου... 2. Να ασκηθούν στην επιτόπια ή και ψηφιακή πρόσβαση για την άντληση ιστορικών στοιχείων που διαθέτουν μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, ιστορικά αρχεία, βιβλιοθήκες. 3. Να κατακτήσουν τη γνώση μέσω της διερευνητικής μάθησης με τρόπο κριτικό και δημιουργικό. 4. Να μελετούν αναστοχαστικά τις ιστορικές πηγές και να επεξεργάζονται το υλικό τους, για την εξαγωγή συμπερασμάτων» (2023: 22778).

Σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για την Ιστορία της Γ' τάξης ειδικότεροι στόχοι είναι: «1. Να αναπτύξουν οι μαθητές το ενδιαφέρον και τη φαντασία τους για την ελληνική μυθολογία. 2. Να προβληματιστούν για τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και τον αγώνα του για πρόοδο» (2023: 22778).

Το εκπαιδευτικό σενάριο στηρίζεται σε αρχές του Νέου Προγράμματος Σπουδών και του Νέου Σχολείου και ειδικότερα:

- Στην Αρχή της Διαθεματικότητας.
- Στην έμφαση στη ομαδοσυνεργατική μάθηση.
- Στην αναγνώριση του παιχνιδιού, της βιωματικής και της ερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης ως ένα από τα πιο σημαντικά μαθησιακά πλαίσια.

Είναι διαθεματικό καλύπτοντας τις εξής θεματικές περιοχές: Λογοτεχνία, Γλώσσα, Ιστορία, Υλικός Πολιτισμός και Άυλος πολιτισμός, Φιλαναγνωσία, Εικαστικά, Μουσική, Θέατρο, Οπτικοακουστικός Γραμματισμός, Πολυτροπικότητα και Τέχνες.

Ως πρόγραμμα που εκπονείται από φορέα μη τυπικής μάθησης, βοηθάει στην ουσιαστική και βαθύτερη επίτευξη των στόχων του αναλυτικού προγράμματος καθώς η μάθηση πραγματοποιείται σε ένα περιβάλλον στο οποίο χρησιμοποιούνται πρωτογενείς πηγές και αρχεία και με μεθοδολογία ευέλικτη και πολυαισθητηριακή που καλύπτει τις μαθησιακές ανάγκες όλων των μαθητών/τριών ενεργοποιώντας όλες τις αισθήσεις.

Σέβεται και υποστηρίζει τα διαφορετικά στυλ μάθησης και τις διαφορετικές δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση γι' αυτό υιοθετεί τη μεθοδολογία και τις αρχές της

μη τυπικής εκπαίδευσης που στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή των παιδιών, στην αλληλεπίδραση, στη βιωματική, παιχνιδιάρη, ερευνητική-ανακαλυπτική, ομαδοσυνεργατική μάθηση και στις αρχές της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.

Με τις διαφορετικές δραστηριότητες οι οποίες υπάρχουν στο πρόγραμμα καθώς και την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών, το πρόγραμμα ανταποκρίνεται τόσο στα διαφορετικά στυλ μάθησης όσο και στις διαφορετικές δυνατότητες του κάθε μαθητή/τριας προάγοντας τις αρχές του σεβασμού, της δημοκρατικής συνύπαρξης, της μη βίαιης επίλυσης συγκρούσεων και της αλληλεγγύης τόσο στο κοινωνικό πλαίσιο μάθησης όσο και στην ευρύτερη του σχολείου κοινότητα.

➤ ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι να προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για τη μυθολογία, τους Ήρωες και να γνωρίσουν τον ημίθεο Ηρακλή και τους άθλους του και να αξιοποιήσει αρχεία του Μουσείου.

Ειδικότεροι στόχοι του προγράμματος είναι οι μαθητές/τριες:

- Να γνωρίσουν την ιστορία του Ηρακλή και τους άθλους του.
- Να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους πάνω σε θέματα μυθολογίας.
- Να εκφράσουν τις σκέψεις, τις εντυπώσεις και τα συναισθήματά τους για όσα έμαθαν.
- Να μάθουν να συνεργάζονται και να δουλεύουν ομαδικά.
- Να είναι παρατηρητικοί.
- Να καλλιεργήσουν την δημιουργική σκέψη, την αυτενέργεια και την φαντασία μέσα από βιωματικές και δημιουργικές δραστηριότητες.
- Να ψυχαγωγηθούν και να καλλιεργήσουν τη μουσειακή αγωγή.

Για τη σχεδίαση του προγράμματος διεξήχθη έρευνα της σχετικής βιβλιογραφίας. Η καλή γνώση του θέματος βοήθησε στη σχεδίασή του και δημιούργησε άνεση και ευχέρεια στους/στις μουσειοπαιδαγωγούς στη διεξαγωγή του προγράμματος. Η μελέτη συμπεριλάμβανε και τη μελέτη των αναλυτικών προγραμμάτων της Ιστορίας και του σχολικού εγχειριδίου Ιστορίας της Γ' τάξης.

➤ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι μαθητές/τριες με αφορμή εκθέματα του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης (χάρτες, αφίσες, καρτέλες, παλιά σχολικά βιβλία ιστορίας) θα γνωρίσουν τον Ηρακλή και θα μάθουν για τους άθλους του, μέσα από βιωματικές δραστηριότητες και δραματοποιημένες αφηγήσεις.

Καθώς ένας από τους στόχους του προγράμματος ήταν οι μαθητές/τριες να μάθουν να συνεργάζονται και να δουλεύουν σε ομάδες επιλέχθηκε η ομαδοσυνεργατική μέθοδος. Στις δραστηριότητες οι μαθητές/τριες πρέπει να συνεργαστούν ομαδικά για να τις ολοκληρώσουν. Η θετική αλληλεξάρτηση θεωρείται ουσιαστικό συστατικό για την επιτυχία της συνεργατικής μάθησης καθώς χωρίς αυτή δεν υπάρχει ουσιαστικά συνεργασία. Μπορεί να επιτευχθεί όταν τα παιδιά συνειδητοποιήσουν ότι η επιτυχία

του έργου εξαρτάται από όλους και ότι όλοι είναι συνεργάτες σε ένα κοινό έργο (Ματσαγγούρας, 2003; Κανταρτζή, 2005). Οι μουσειοπαιδαγωγοί καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος κατευθύνουν, ενισχύουν, επιβλέπουν, ενθαρρύνουν, βοηθάνε όταν θα τους ζητηθεί, παρακολουθούν ώστε να συμμετέχουν όλοι/ες. Κατά τη διάρκεια της παρουσίας συντονίζουν ώστε η κάθε ομάδα να παρουσιάσει στον συγκεκριμένο χρόνο και υποβοηθούν με τις κατάλληλες ερωτήσεις εάν χρειαστεί.

Ιδιαίτερη έμφαση και κεντρικό στοιχείο είναι η χρήση της διερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης. Οι επισκέπτες/τριες ενός μουσείου μέσα από δραστηριότητες ανακάλυψης συμμετέχουν ενεργητικά στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς έρχονται σε επαφή με τα ερεθίσματα του χώρου, αλληλεπιδρούν, τα χειρίζονται, εξερευνούν αποκτώντας εμπειρίες. Οι μαθητές/τριες οδηγούνται στη γνώση βήμα βήμα, χωρίς πίεση και άγχος. Στόχος είναι η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/τριών μέσα από δραστηριότητες και η δημιουργία μιας νέας μουσειακής εμπειρίας.

Για την ηλικία αυτή θεωρήθηκε επίσης κατάλληλη η μάθηση που συνδέεται με την εμπειρία (learning by doing) και γι' αυτό στο πρόγραμμα υπάρχουν αρκετές hands on δραστηριότητες. Οι μουσειοπαιδαγωγοί συνδυάζουν βεβαίως και άλλες τεχνικές και μεθόδους όπως αφήγηση ή τη μαιευτική μέθοδο για να ξεδιπλώσουν τις πρότερες γνώσεις των παιδιών και να τους οδηγήσουν σταδιακά στη νέα γνώση.

Τέλος όλη η φιλοσοφία του προγράμματος, όπως και όλων των προγραμμάτων του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης, διαχέεται από τις αρχές της παιχνιδώδους μάθησης. Με παιχνιδώδη τρόπο μπορούν οι μαθητές/τριες να ερευνήσουν περισσότερο, να γενικεύσουν τα αποτελέσματά τους και να συμμετέχουν ενεργητικά. Έτσι κάθε φάση του προγράμματος έχει διαρθρωθεί ώστε με κύριο μοχλό το παιχνίδι να γίνεται κατά τρόπο δημιουργικό, η πρόσληψη και η αφομοίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων από τους μαθητές/τριες. Και εδώ είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος των εμπυχωτών/τριών που θα πρέπει να μην είναι κατευθυντικός αλλά να κινητοποιεί τους/τις μαθητές για δράση, πρωτοβουλίες και δημιουργία (Νικονάνου, 2002).

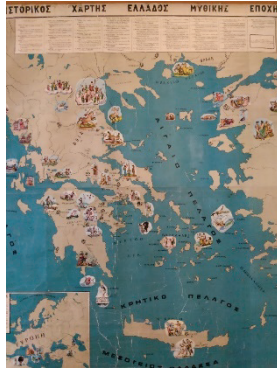
➤ ΔΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα ξεκινάει με την υποδοχή και το καλωσόρισμα των παιδιών στο Μουσείο. Η σχολική ομάδα κατευθύνεται στην αίθουσα του Μουσείου όπου υπάρχει ο μυθολογικός-ιστορικός χάρτης της Ελλάδας. Ο/Η εμπυχωτής/τρια προσπαθεί να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των παιδιών και να κατανοήσει τις πρότερες γνώσεις του υποβάλλοντας τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Γνωρίζετε τον Ηρακλή και τους άθλους του;
- Ξέρετε τι είναι άθλοι και γιατί τους έκανε ο Ηρακλής;

Παράλληλα προσπαθεί να δημιουργήσει ένα φιλικό και ζεστό κλίμα στο οποίο τα παιδιά να αισθάνονται άνετα. Εάν χρειαστεί, υπενθυμίζει τους κανόνες του Μουσείου χρησιμοποιώντας πάντα ένα θετικό πρόσημο.

Στη συνέχεια ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να εντοπίσουν στον χάρτη άθλους του Ηρακλή.

Εικόνα 2. Ο μυθολογικός-γεωγραφικός χάρτης που εκτίθεται στο Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

Δραστηριότητα «Ο Ηρακλής και τα φίδια»

Ο/Η εμπυχωτής/τρια παρουσιάζει στους/στις μαθητές/τριες έργα τέχνης (γλυπτά και έργα ζωγραφικής) που παρουσιάζουν τον Ηρακλή μωρό. Ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να τα παρατηρήσουν θέτοντας τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Πόσο χρονών είναι ο Ηρακλής;
- Τι κρατάει;
- Γιατί κρατάει το φίδι;
- Πού βρήκε τα φίδια;
- Ποιος έστειλε τα φίδια και γιατί;
- Τι συνέβη στα φίδια;
- Πώς νομίζετε ότι αισθανόταν ο Ηρακλής όταν κρατούσε τα φίδια;
- Κοιτάξτε προσεκτικά τα έργα τέχνης. Ανακαλύπτετε ομοιότητες και διαφορές;

Δραστηριότητα «Οι αφίσες με τους άθλους του Ηρακλή»

Ο εμπυχωτής/τρια παρουσιάζει το παλιό εποπτικό υλικό του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης με όλους τους άθλους του Ηρακλή και ζητά από τα παιδιά να παρατηρήσουν προσεκτικά τις καρτέλες. Στη συνέχεια οι μαθητές επιλέγουν όλοι μαζί έναν άθλο και μετά χωρίζονται σε 4 ομάδες και τον καλύπτουν με ένα κομμάτι χαρτόνι. Κάθε ομάδα πρέπει να αναφέρει μία λεπτομέρεια από τον άθλο που απεικονίζεται. Η διαδικασία γίνεται σε γύρους.

Εικόνα 3. Αφίσα με τους άθλους του Ηρακλή από τις συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

Δραστηριότητα: Η ζώνη της Ιππολύτης

Σε κάποιες σχολικές ποδιές που υπάρχουν στο Μουσείο, ο εμψυχωτής έχει κρύψει δύο ζώνες που μοιάζουν με εκείνη της αμαζόνας Ιππολύτης. Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα ψάχνει τέσσερις ποδιές μέσα στο Μουσείο. Μέσα σε αυτές είναι κρυμμένα 4 κομμάτια από την ζώνη της Ιππολύτης. Οι ομάδες πρέπει να βρουν και τα τέσσερα κομμάτια της ζώνης και στη συνέχεια να τα ενώσουν ώστε να σχηματιστεί ολοκληρωμένη η ζώνη. Στο τέλος σε ολομέλεια οι δύο ομάδες συγκρίνουν τις δύο ζώνες και εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές.

Δραστηριότητα «Παντομίμα Ένας άθλος μια σκία»

Ο/Η εμψυχωτής/τρια στερεώνει ένα λευκό ύφασμα σε ένα σημείο της αίθουσας και τοποθετεί πίσω του ένα φως. Χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε μικρές ομάδες και κάθε ομάδα αναπαριστά με παντομίμα πίσω από το ύφασμα δημιουργώντας σκιές σκηνές από έναν άθλο του Ηρακλή που επιλέγει από τον μυθολογικό χάρτη του μουσείου ή από την καρτέλα του Μουσείου με τους άθλους του Ηρακλή. Οι υπόλοιπες ομάδες προσπαθούν να βρουν ποιον άθλο μιμούνται.

Εικόνα 4. Κατά τη διεξαγωγή του προγράμματος

Δραστηριότητα «Κάθε άθλος ένας τόπος»

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και ο εμψυχωτής/τρια τους/τις δίνει ένα φύλλο εργασίας όπου πρέπει να συμπληρώσουν τις περιοχές που έχουν γίνει οι άθλοι του Ηρακλή. Για να το κάνουν αυτό πρέπει να συμβουλευτούν τον μυθολογικό χάρτη του Μουσείου.

Δραστηριότητα «Πού κρύφτηκε ο άθλος;»

Σε κάθε ομάδα δίνεται ένα βιβλίο (παλιά βιβλία μυθολογίας) που έχουν στο εσωτερικό τους διάφορα χρωματιστά χαρτάκια post it. Με το ξεκίνημα ζωηρής και εύθυμης μουσικής πρέπει να ψάξουν και να βρουν ένα post it που γράφει πάνω μία φράση που σχετίζεται με έναν άθλο του Ηρακλή, να το ξεκολλήσουν και να πουν για ποιον άθλο πρόκειται. Νικήτρια αναδεικνύεται η ομάδα που θα βρει πρώτη το δικό της χαρτάκι post it με τον άθλο και θα πει το όνομα του μύθου.

Τα post it μπορούν να γράφουν τις ακόλουθες προτάσεις:

- Ο Ηρακλής φόρεσε τη λεοντή και γύρισε στις Μυκήνες (Το λιοντάρι της Νεμέας).
- Ο Ηρακλής με ένα δρεπάνι άρχισε να κόβει τα κεφάλια της. Μόλις όμως έκοβε ένα κεφάλι, στη θέση του φύτρωναν δύο (Η Λερναία Ύδρα).
- Ο Ηρακλής σκότωσε τα πουλιά με το τόξο του (Οι Στυμφαλίδες όρνιθες).
- Στον κήπο υπήρχε ένα δέντρο που έκανε χρυσά μήλα (Τα χρυσά μήλα των εσπερίδων).

Στα παιδιά του νηπιαγωγείου ο εμψυχωτής/τρια διαβάζει την πρόταση του post it, όταν το βρουν, για να τα διευκολύνει.

Εικόνα 5. Λεπτομέρειες από τον μυθολογικό-γεωγραφικό χάρτη

Εργαστήρι με κατασκευές

Στην υπόλοιπη ώρα τα παιδιά ασχολούνται με σχετικές κατασκευές τις οποίες θα πάρουν μαζί τους. Σε όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα συμπεριλαμβάνονται στο τέλος κατασκευές καθώς τα παιδιά θέλουν να έχουν ένα αναμνηστικό μαζί τους το οποίο θα δώσει και αφορμή και κίνητρο να συνομιλήσουν με τους γονείς τους για την εκπαιδευτική επίσκεψη που πραγματοποιήσαν.

Εικόνα 6. Κατά τη διεξαγωγή του προγράμματος

Αξιολόγηση

Στο τέλος του προγράμματος προβλέπεται αξιολόγηση σε δύο επίπεδα:

1. Αξιολόγηση από τους μαθητές/τριες
2. Αξιολόγηση από τους/τις εκπαιδευτικούς.

Η αξιολόγηση των μαθητών/τριών γίνεται μέσα από παρατήρηση καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος, μέσω ανοιχτών ερωτήσεων στο τέλος του προγράμματος και με post it τα οποία δίνονται στους/στις μαθητές/τριες και στα οποία παροτρύνονται να γράψουν για το τι «Σκέφτονται, Θυμούνται, Νιώθουν». Στους/στις εκπαιδευτικούς αποστέλλεται σχετικό φύλλο αξιολόγησης.

Εικόνα 7. Post it στο οποίο οι μαθητές/τριες γράφουν ή ζωγραφίζουν εκφράζοντας σκέψεις, σχόλια, συναισθήματα

Στους/στις εκπαιδευτικούς που επιλέγουν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα αποστέλλεται υλικό για προετοιμασία του προγράμματος πριν την επίσκεψη της σχολικής τάξης στο μουσείο καθώς και υλικό για περαιτέρω ανάπτυξη του προγράμματος.

Για παράδειγμα μια προτεινόμενη δραστηριότητα είναι με τις αφίσες με τους Άθλους του Ηρακλή οι οποίες αποστέλλονται στα σχολεία. Με τις αφίσες προτείνεται να δημιουργηθεί ένα memory game έντυπο ή ψηφιακό για να το παίξουν οι μαθητές/τριες μετά το τέλος του προγράμματος (Μπορείτε να δείτε το διαφημιστικό trailer του εκπαιδευτικού προγράμματος [εδώ](#)).

Εικόνα 8. Προτεινόμενη δραστηριότητα

➤ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η αξιολόγηση του προγράμματος έδειξε ότι τα παιδιά απολαμβάνουν το πρόγραμμα και συμμετέχουν ενεργά. Το παλιό υλικό φαίνεται να τους προσελκύει. Μια από τις αδυναμίες που παρουσιάζεται σε κάποιες ομάδες είναι η αδυναμία να συνεργαστούν με αποτέλεσμα να δημιουργείται έντονος ανταγωνισμός ανάμεσα στις ομάδες. Αυτό αντανακλά και μια ευρύτερη κοινωνική συμπεριφορά και τονίζει τη σπουδαιότητα καλλιέργειας της ομάδας και της συνεργασίας από πολύ μικρή ηλικία. Οι εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τις αξιολογήσεις τους, είναι ικανοποιημένο/ες από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και τα σχόλια είναι θετικά τόσο για το περιεχόμενο του προγράμματος όσο και για την υλοποίησή του από την ομάδα των εμπυχωτών/τριών. Στους μελλοντικούς στόχους είναι και η υλοποίηση του προγράμματος στα αγγλικά καθώς το Μουσείο υποδέχεται πολλές ομάδες από σχολεία του εξωτερικού που δηλώνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ελληνική μυθολογία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bamford, A. (2003). *The Visual Literacy White Paper*. Australia: Adobe Systems Pty Ltd.
- Bitgood, S. (1993). Social Influences on the Visitor Museum Experience. *Visitor Behavior*, Fall(VIII), 3.
- Falk, J. H., & Dierking, L.D., (2000). *Learning from museums. Visitors experiences and the making of meaning*. USA: AltaMira Press.
- Gennaro. (1981). The effectiveness of using previsit instructional materials on learning for a museum field trip experience. *Journal of Research in Science and Technology*, 18(3), 275-279.
- Hooper-Greenhill, E. (1994), Museum Education. In E. Hooper-Greenhill (Ed.), *The Educational Role of the Museum*. London: Routledge.
- Knapp, R. (2000). *Greek & Roman Art, Museum Guides for Kids*. Davis Publications.
- Miglietta, A. M., Belmonte, G., & Boero, F. (2008). A summative evaluation of science learning: A case study of the Marine Biology Museum "Pietro Parenzan". *Visitor Studies* 11(2), 213-219.

- Xanthoudaki, M. (1997). *Museum and Gallery Educational Programmes in England and Greece: their content and structure and their contribution to art education in primary schools* (Unpublished Doctoral Dissertation). University of Sussex.
- Αργυροπούλου, Μ., Κανταρτζή, Ε., Φουργκατσιώτης, Αθ., & Marieke Van der Duin (2022). CRISP Erasmus+ project: Τα Ευρωπαϊκά Μουσεία και οι Πολιτιστικοί Οργανισμοί αντιμετώπιζαν με τις επιπτώσεις της πανδημίας. Στο Ε. Κανταρτζή & Αθ. Φουργκατσιώτης (Επιμ.), *Πρακτικά 7ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Η εκπαίδευση και ο Πολιτισμός στον 21ο αιώνα. Α' Τόμος*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης-Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Διάσωσης Σχολικού Υλικού. 41-56. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/praktika-7oy-panellinioy-synedrioy-ekpaideysi-kai-politismos-ston-21o-aiona/>
- Γεωργούλα, Ε., & Κερασόβιτης, Κ. (2020). Το Σχολείο συναντά το Μουσείο: Η περίπτωση των Εκπαιδευτικών Δομών Ενηλίκων της Άμφισσας. *MusED-Μουσείο Σχολείο Εκπαίδευση*, 1(2), 42-57. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.26220/mused.4181>
- Γραφάκου, Ε., & Λαμπίτση, Β. (2016). Η αξιοποίηση των εικαστικών τεχνών στην εκπαίδευση. Στο *Αξιοποίηση των Τεχνών στην Εκπαίδευση, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό, Τόμος Γ*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Κανταρτζή, Ε., & Κολέτος, Ι. (2005). Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία. Μια προσπάθεια προσέγγισης της μεθόδου. *Ανοιχτό Σχολείο*, 96, 27-35.
- Κανταρτζή, Ε., Αργυροπούλου, Μ., Παναγόπουλος, Α., & Νίκας, Γ., (2020). Το μουσείο ταξιδεύει: Μια κινητή έκθεση με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας. *Πρακτικά 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου: Το εκπαιδευτικό παιχνίδι στην τυπική και μη τυπική μάθηση, Τόμος Α'*, Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης. 385-394. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/praktika-1oy-panellinioy-synedrioy-to-ekpaideytiko-paichnidisti-ty-piki-kai-mi-typiki-mathisi/>
- Κανταρτζή, Ε., & Φουργκατσιώτης, Α. (Επιμ.). (2022). *Πρακτικά 7ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Η εκπαίδευση και ο Πολιτισμός στον 21ο αιώνα. Α' , Β' , Γ' , Δ' , Τόμος*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης-Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Διάσωσης Σχολικού Υλικού. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/praktika-7oy-panellinioy-synedrioy-ekpaideysi-kai-politismos-ston-21o-aiona/>
- Κανταρτζή, Ε., & Φουργκατσιώτης, Α. (Επιμ.). (2023). *Πρακτικά 8ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Η εκπαίδευση και ο Πολιτισμός στον 21ο αιώνα. Α' , Β' , Γ' , Δ' , Τόμος*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης-Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Διάσωσης Σχολικού Υλικού. Ανακτήθηκε από <https://ekedisy.gr/praktika-8oy-panellinioy-synedrioy-ekpaideysi-kai-politismos-ston-21o-aiona/>
- Μαλαφάντης, Κ. (2016). Η Μουσειοπαιδαγωγική ως κλάδος της Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής. Στο Στ. Γρόσδος (Επιμ.) *Πρακτικά 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Προγράμματα Σπουδών-Σχολικά Εγχειρίδια: Από το παρελθόν στο παρόν και το μέλλον», 4, 5 και 6 Μαρτίου 2016. Α' Τόμος*. Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης-Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Διάσωσης Σχολικού Υλικού. 45-52. Ανακτήθηκε από <http://ekedisy.gr/praktika-sinedriou/>
- Μαλαφάντης, Κ. (2020). Η Μουσειοπαιδαγωγική ως κλάδος της Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής. *MusEd Μουσείο-Σχολείο-Εκπαίδευση*, 1(1), 12-29. Ανακτήθηκε από <https://museum-education.weebly.com/>
- Ματσαγουράς Η. (2003). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Νικονάνου, Ν. (2015). Εισαγωγή. Στο *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών Κάλλιπος. Ανακτήθηκε από www.kallipos.gr & <http://hdl.handle.net/11419/712>
- Νικονάνου, Ν., Μπούνια, Α., Φιλίππουπολίτη, Α. Χ., & Γιαννούτσου, Ν. (2015). *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

- Κάλλιπος. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/11419/712>
- Ξανθάκου, Γ., & Ναχόπουλου, Ν. (2003). *Εκπαιδευτικές δραστηριότητες και προγράμματα διασύνδεσης σχολείου και μουσείου*. Ανακτήθηκε από http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files/e27_11_03/sin_ath/mer_c_th_en_iv/xsanthaki_nachoroylos.htm
- Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου «Προγράμματα Σπουδών- Σχολικά εγχειρίδια. Από το παρελθόν, στο παρόν και το μέλλον». Ανακτήθηκε από <http://www.ekedisy.gr/praktika-sinedriou/>
- Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου «Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21^ο αιώνα». Ανακτήθηκε από <http://ekedisy.gr/?p=13607>
- Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Ιστορίας στις Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεις Δημοτικού Σχολείου*. (2023). ΦΕΚ Αριθμ. 10545/Δ1, 3 Φεβρουαρίου 2023

Προτεινόμενα Λογοτεχνικά βιβλία

- Αγγελίδου, Μ. (2018). *Ο κάπρος του Ερύμανθου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αγγελίδου, Μ. (2017). *Το λιοντάρι της Νεμέας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δικαίου, Ε. (2013). *Ο Ηρακλής και οι άθλοι του*. Αθήνα: Πατάκης.
- Καμπανάς, Ι. (χ.χ.). *Ήρωες αρχαίων Ελλήνων, Γ' Δημοτικού*. Αθήνα: Καμπανάς (από τις συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης).
- Μανδηλαράς, Φ. (2008). *Ο Ηρακλής*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Μπαμπέτα-Μπαρκιτζή, Ι. (2016). *Οι άθλοι του Ηρακλή*. Αθήνα: Μίνωας.
- Παπαϊωάννου, Γ. (χ.χ.). *Ιστορία της Ηρωικής Ελλάδας, Για την Γ' τάξη*. Ι. Σιδέρης (από τις συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης).
- Πατεράκη, Γ. (2013). *Ηρακλής*. Αθήνα: Ψυχογιός.
- Στάικος, Π. (χ.χ.). *Ηρακλής Ο μυθολογικός ήρωας*. Αθήνα: Πεχλιβανίδης και Σία (από τις συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης).